

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1924 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om dels vissa ändringar i och tillägg till lagen om medling i arbetstvister dels ock skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om återupptagande av utredningen rörande ytterligare åtgärder till arbetsfredens bevarande m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehåft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 104 av herrar *Hellberg, Lyberg* och *Rune*; och

nr 119 av herr *Dahl*; samt

inom andra kammaren

nr 284 av herrar *Pettersson* i Södertälje, *Röing, Osberg* och *Nilson* i Örebro.

I de likalydande motionerna nr 104 i första kammaren av herr *Hellberg* m. fl. och nr 284 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Södertälje m. fl. hemställes, att riksdagen måtte besluta följande ändringar i och tillägg till lagen om medling i arbetstvister den 28 maj 1920, nämligen

dels att i 3 § det förtydligande göres, att lagen äger giltighet även för arbetsområden, där kollektivavtal ej äro upprättade;

dels att 4 § kompletteras med föreskrift, att part har skyldighet att inför förlikningsman träda i förhandling med motparten;

dels att på lämpligt ställe införas stadganden av följande innehåll, ävensom att härav föranledda jämkningar i gällande paragrafer av medlingslagen samt lagarna om central skiljenämnd för vissa arbetstvister och om särskilda skiljedomare i arbetstvister vidtagas:

1) Arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd, varav arbetets fortgång beröres, må ej vidtagas, utan att avsikten därtill med angivande av dagen för den tillämnade åtgärden givits motsidan tillkänna minst 10 dagar före nämnda dag. Då dylikt tillkännagivande sker, skall skriftligt meddelande därom samma dag avlätas till socialstyrelsen eller vederbörande förlikningsman.

2) Uppstår tvist, som synes hota att medföra arbetsnedläggelse vid kommunikationsföretag, berörande en större allmänhet, sjukvårdsinrättning, renhållningsverk, företag avseende tillförsel av vatten, gas eller elektricitet för

belysning, uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning, eller är tvisten eljest av sådan omfattning, att den hotar en hel näringsgren eller betydande samhällsintressen, äger socialstyrelsen förordna, att den i punkt 1) föreskrivna varseltiden utsträcker, dock högst 30 dagar från den dag tillkännagivande om tillämnad arbetsinställelse av endera parten lämnats.

3) Har vid förhandling i tvist, varom ovan sägs, överenskommelse icke ernåtts, äger socialstyrelsen förordna, att tvistefrågan förelägges en särskild nämnd.

Denna nämnd har att, efter det tvistefrågan blivit av parterna klarlagd, under förutsättning av vunnen enighet, inom 7 dagar avgiva motiverat utlåtande, huru enligt nämndens mening tvisten rimligen bör lösas, vilket utlåtande omedelbart offentliggöres. Arbetsinställelse må icke förekomma, förrän 7 dagar förflutit efter det att nämndens utlåtande offentliggjorts.

Nämnden består av tre ledamöter, förordnade av Konungen för en tid av två år i sänder och utses dessa bland personer, som icke kunna anses företråda arbetsgivar- eller arbetarintressen, men som äro väl förtrogna med förhållandena på detta område.

4) Arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd, varav arbetets fortgång beröres, må ej vidtagas på grund av tvist om kollektivavtals rätta innebörd och tillämpning, utan skall, därest överenskommelse genom förhandlingar icke vinnes och endera parten det påfordrar, tvisten slitas genom skiljedom. Där icke annat avtalats eller parterna icke kunna enas i val av skiljemän, avgöres tvisten av centrala skiljenämnden eller särskild skiljedomare i arbetstvister under de särskilda bestämmelser, som i motiveringen anförts.

I motionen nr 119 i första kammaren av herr Dahl hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den påbörjade men avbrutna utredningen angående ytterligare åtgärder till arbetsfredens bevarande snarast måtte återupptagas samt att för riksdagen bleve framlagda de förslag, som av utredningen föranledas.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sina berörda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna I:104 och II:284 har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av socialstyrelsen. Det yttrande, som i anledning härav inkommit, finnes fogat såsom bilaga vid detta utlåtande; och hänvisar utskottet till dess innehåll.

Historik.

Spörsmålet om lämpliga åtgärder för att verksamt främja arbetsfreden har vid upprepade tillfällen framförts i riksdagen och efter framställningar från riksdagens sida varit föremål för utredningar av myndigheter eller av särskilda av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga.

Uti en vid 1887 års första lagtima riksdag i andra kammaren väckt motion föreslogs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att arbetareförsäkringskommittén måtte få i uppdrag att utarbета förslag till inrättande av lagstadgade skiljedomstolar mellan arbetare och arbetsgivare. Behandlingen av motionen medhans icke före riksdagsupplösningen.

1887 års
riksdagar.

Vid 1887 års senare lagtima riksdag förnyades yrkandet inom andra kammaren uti en då väckt motion. Andra kammarens andra tillfälliga utskott avstyrkte emellertid i avgivet utlåtande den framlagda motionen. De skäl, på vilka utskottet grundade sitt avstyrkande, voro i huvudsak följande: Rättsskipningen i vårt land främjade frivillig överenskommelse mellan arbetare och arbetsgivare. Erfarenheten hade icke visat behov av att statsmakterna genom lagstiftning ingrepe i frågan, vilken bleve i många hänseenden onödigt invecklad, om man lämnade frivillighetens grund. På grund av bristande material hade utskottet icke varit i tillfälle att underkasta frågan någon från faktiska omständigheter utgående prövning med hänsyn till svenska förhållanden. Vid en lagstiftning i ämnet vore man hänvisad till stridiga teorier och en i väsentliga punkter omtvistad utländsk erfarenhet. Om i det allsidiga och livligt kända behovet av ro och fred jordmånen blivit bearbetad och förberedd, skulle det allmänna erkännandet av detta institut komma av sig själv.

Andra kammaren biföll utan diskussion detta utskottets avstyrkande förslag.

Vid 1892 års lagtima riksdag föreslogs inom andra kammaren uti väckt motion, att riksdagen genom skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande lämpligheten av en lagstiftning i fråga om förliknings- och skiljenämnder mellan arbetare och arbetsgivare samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som med anledning härav kunde synas påkallade.

1892 års
riksdag.

Andra kammarens första tillfälliga utskott tillstyrkte enhälligt bifall till den väckta motionen. Utskottets förslag avslogs emellertid av andra kammaren med 89 röster mot 65.

Vid samma riksdag föreslogs uti en inom första kammaren väckt motion, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes så snart ske kunde utse en kommitté av därtill lämpliga personer för att utreda den s. k. arbetarefrågan till alla dess delar, och på grund därav framställa de förslag till arbetarklassens förbättrade förhållanden, vartill ifrågavarande utredning kunde föranleda. Bland andra i motionen angivna åtgärder, genom vilka regering och riksdag gemensamt eller var för sig skulle väsentligen kunna förbättra arbetarklassens ekonomiska, sedliga och politiska tillstånd, framhölls särskilt frågan om organiserande av *förlikningsdomstolar* å yrkens och näringars alla områden, däri rege- ringen, genom sina lagliga befullmäktigade ombud, skulle kunna deltaga

och finna tillfälle att göra sina åsikter gällande, till hela samhällets skydd, säkerhet och bästa.

Vid behandling av denna motion, i den del varom här är fråga, framhöll första kammarens första tillfälliga utskott, att då inom den svenska lagstiftningen man dittills icke visat någon benägenhet för inrättandet av specialdomstolar, utan hellre gått i motsatt riktning, inrättandet av näringsdomstolar icke syntes hos oss kunna med utsikt till framgång ifrågasättas, men ansåg sig utskottet böra tillstyrka motionen, i vad den anginge inrättandet av förliknings- och skiljenämnder till biläggande av tvister mellan arbetsgivare och arbetare, enär dylika nämnder visat sig i flera hänseenden synnerligen gagneliga och icke kunde antagas hos oss bliva inrättade på enskild väg.

Första kammaren avskog de väckta förslagen utan votering.

1893 års
riksdag.

Vid 1893 års riksdag förnyades inom andra kammaren den vid föregående riksdag väckta motionen och framhölls uti motiveringen till densamma, att förslaget icke avsåg s. k. näringsdomstolar, en institution, som hade till uppgift att med laga kraft avdöma *rättstvister* mellan arbetare och arbetsgivare — d. v. s. väsentligen mål rörande kränkning eller olika tydning av redan ingångna arbetsavtal — utan att förliknings- och skiljenämnder hade till mål att söka åvägabringa överenskommelse i godo och i vissa fall meddela utslag, med eller utan åliggande för parterna att rätta sig därefter, i *intressetvister* mellan arbetstagare och arbetsgivare, d. v. s. väsentligen tvister rörande arbetslön, arbetstid och arbetssätt, personlig behandling och andra ämnen, som kunde göras till föremål för avtal för framtiden.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskott avgav ett avstyrkande utlåtande, vilket bifölls av kammaren.

1895 års
riksdag.

Vid 1895 års riksdag föreslogs uti en inom andra kammaren väckt motion, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån en ändamålsenlig lagstiftning till biläggande av rätts- och intressetvister mellan arbetare och arbetsgivare skulle genom utveckling av gällande lag eller antagande av ny lag kunna vinnas, ävensom anhålla, att Kungl. Maj:t ville inför riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Andra kammarens första tillfälliga utskott tillstyrkte enstämmigt, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken utsträckning en lagstiftning för biläggande av tvister mellan arbetare och arbetsgivare kunde anses för vårt land behöflig och lämplig, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Säsom huvudskäl för sitt tillstyrkande framhöll utskottet, att frågan om lämpligaste sättet för biläggande av tvister mellan arbetsgivare

och arbetstagare vore en angelägenhet, som otvivelaktigt påkallade statsmakternas uppmärksamhet, *att* samhället hade stort intresse av att dylika tvister i möjligaste mån förebyggdes, *att* samhällsintresset icke kunde tillgodoses genom de tvistandes egna åtgärder, *samt att* frågan om behovet av en *lagstiftning* till biläggande av omhandlade tvister även i vårt land syntes utskottet väl förtjänt av en närmare utredning. Utskottet fann det vara en given fördel, om den ifrågasatta lagstiftningen kunde vinnas genom en organisk utveckling av den nu bestående.

Andra kammaren biföll utskottets tillstyrkande hemställan med 105 röster mot 85.

Ärendet överlämnades därefter till första kammaren, vars första tillfälliga utskott avstyrkte bifall till andra kammarens beslut. Utskottets berörda hemställan bifölls utan diskussion av första kammaren.

Vid 1897 års riksdag väcktes av enskilda motionärer förslag om lagstiftningsåtgärder till skydd för arbetsavtal och om slitande av tvister mellan arbetsgivare och arbetstagare genom skiljedomstol. I en av ifrågasvarande motioner föreslogs jämväl införande av viss varseltid före arbetsinställelses vidtagande.

1897 års
riksdag.

En av lagutskottet i utlåtande nr 50 föreslagen skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i motionernas syfte blev bifallen av första kammaren men avslagen av andra kammaren, vadan frågan förföll.

Vid 1898 års riksdag föreslogs uti en inom andra kammaren väckt motion, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för riksdagen framlägga ett lagförslag i syfte att skaffa laga effektivt skydd åt arbetsavtalets helgd.

1898 års
riksdag.

I sitt över motionen avgivna utlåtande hemställde lagutskottet, att riksdagen måtte i anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag till sådana lagbestämmelser, som kunde anses erforderliga för beredande av nödigt skydd åt i behörig ordning ingångna arbetsavtal.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, under det att andra kammaren avtog såväl motionen som utskottets hemställan, vadan frågan förföll.

Vid 1899 års riksdag väcktes en motion med ungefär enahanda innehåll som nyssberörda vid 1898 års riksdag väckta motionen. I enlighet med tillstyrkan av lagutskottet beslöt riksdagen detta år en skrivelse till Kungl. Maj:t med samma innehåll, som föreslagits av lagutskottet vid 1898 års riksdag.

1899 års
riksdag.

Nämnda år väcktes ytterligare tre motioner i ämnet. I två av dessa motioner föreslogs, att riksdagen måtte genom skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten av en lagstiftning i fråga om förliknings- och skiljenämnder mellan arbetare och arbetsgivare, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som med anledning härav

kunde synas påkallade. I den tredje motionen hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån en ändamålsenlig lagstiftning till biläggande av rätts- och intressetvister mellan arbetare och arbetsgivare kunde vinnas genom utveckling av gällande eller antagande av ny lag, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

I anledning av dessa motioner beslöt riksdagen att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes efter erforderlig utredning taga under övervägande frågan om inrättande av förliknings- och skiljenämnder i intressetvister mellan arbetsgivare och arbetare samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, som kunde finnas påkallade.

*1899 års
kommitté.*

I anledning av sistnämnda riksdagsskrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 19 maj 1899 åt en kommitté att avgiva utlåtande och förslag till bestämmelser i fråga om inrättande av förliknings- och skiljenämnder i tvister mellan arbetsgivare och arbetare. Kommittén avgav i februari 1901 betänkande och förslag till förordning angående medling i arbetstvister.

*1903 års
riksdag.*

Vid 1903 års riksdag framlade Kungl. Maj:t på grundval av nyssnämnda kommittébetänkande en proposition med förslag till lag om medling i arbetstvister. På grund av skiljaktiga beslut inom kamrarna förföll emellertid frågan för denna riksdag.

*1906 års
riksdag.*

Efter ytterligare överarbetning framlades nytt förslag i ämnet till 1906 års riksdag, som antog detsamma med en mindre ändring, varefter den 31 december 1906 utfärdades lagen angående medling i arbetstvister. Enligt denna lag skulle dylik medling uppdragas åt förlikningsmän, var inom sitt distrikt av riket.

*1907 års
kommitté.*

Genom beslut den 18 oktober 1907 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté för utredning av frågan om förbättrad lagstiftning rörande olika slag av arbetsavtal. Då emellertid kommittén på hösten 1909 ännu icke slutfört sitt arbete och Kungl. Maj:t ansåg det av behovet oundgängligen påkallat att förelägga frågan 1910 års riksdag, blev kommittén den 12 september 1909 upplöst.

*1910 års
riksdag.*

I proposition nr 96 till 1910 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till lag om kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister samt lag om vissa arbetsavtal jämte åtskilliga därmed sammanhängande mindre lagändringsförslag. I fråga om lagen angående medling i arbetstvister avsåg propositionen allenast en rent formell ändring av då gällande lagens 2 §, men det särskilda utskott, till vilket propositionen av riksdagen hänvisades, tillstyrkte utan menings-

skiljaktighet ett förslag av enskild motionär om vidgad befogenhet för förlikningsmännen och om inrättande av en särskild förlikningskommision såsom andra instans för behandling av tvister rörande kollektivavtal. Utskottets majoritet gjorde emellertid förslaget godkännande beroende av, att de samtidigt framlagda förslagen till lagar om kollektivavtal och om arbetsdomstol jämväl bleve antagna, medan en minoritet från andra kammaren yrkade på förslaget godkännande oberoende av dylikt sammanhang. Ändringarna i lagen angående medling i arbetstvister antogos av första kammaren blott under den av utskottet föreslagna förutsättning, medan andra kammaren antog lagen utan sådant förbehåll. Då kamrarna jämväl i andra delar av propositionen stannat vid olika beslut, avgav särskilda utskottet ett sammanjämningsförslag, som antogs av första kammaren, men avlogs av andra kammaren. Samtliga lagförslagen och således jämväl ändringarna i medlingslagen hade därmed förfallit.

År 1911 framlade Kungl. Maj:t ånyo för riksdagen förslag till lag om kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister och lag om vissa arbetsavtal samt dessutom förslag till lag om vissa arbetstvister jämte några i sammanhang därmed stående lagändringsförslag. Dessa lagförslag skilde sig i flera viktiga avseenden från de av Kungl. Maj:t för 1910 års riksdag i samma ämne framlagda förslagen. Kamrarna vidhöllo emellertid sina ståndpunkter i förevarande del från år 1910 och samtliga förslagen föllo således jämväl vid 1911 års riksdag.

1911 års riksdag.

Sedan Kungl. Maj:t den 18 juni 1915 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa undersökning, huruvida och i vad mån åtgärder, särskilt på lagstiftningens väg, i syfte att på verksamt sätt befrämja arbetsfreden kunde åstadkommas, ävensom att skyndsamt inkomma med yttrande angående resultatet av den sålunda anbefallda undersökningen, avgav socialstyrelsen den 13 juli 1916 utlåtande med förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred, upptagande dels vissa bestämmelser om arbetsavtal och kollektivavtal, dels ändrade regler om förlikningsväsendet, dels särskilda föreskrifter om villkor för arbetsinställelser, dels ock bestämmelser om lokala arbetsdomare och om upprättande av en särskild domstol i vissa arbetstvister.

Utredning och förslag i ämnet av socialstyrelsen år 1916.

Förslaget upptog bl. a. bestämmelser av innebörd, att arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd ej finge vidtagas, utan att avsikten därtill, med angivande av dagen för den tillämnade åtgärden, givits motsidan tillkänna sist å sjunde dagen före nämnda dag. Om dylikt tillkännagivande skulle skriftligt meddelande samma dag avlätas till socialstyrelsen och vederbörande förlikningsman. Förslaget upptog jämväl förbud för den, som av förlikningsman kallats till förmedlingssammanträde, att förrän två dagar efter den i kallelsen utsatta dagen vidtaga stridsåtgärd.

1920 års riks-
dag.

På grund av den djupt gående meningsskiljaktighet mellan arbetare och arbetsgivare beträffande lagförslaget, som särskilt i inkomna yttranden kommit till synes, fann emellertid Kungl. Maj:t socialstyrelsens betänkande icke böra föranleda något förslag till riksdagen. Vid 1920 års riksdag framlade emellertid Kungl. Maj:t i proposition nr 155 förslag till dels ny lag om medling i arbetstvister, dels lag om central skiljenämnd för vissa arbetstvister, dels ock lag om särskilda skiljedomare i arbetstvister. Dessa förslag blevo antagna av riksdagen i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen och trädde i kraft den 1 juli 1920.

1921 års riks-
dag.

Vid 1921 års riksdag väcktes i förevarande ämne ett flertal motioner inom riksdagens båda kamrar, underskrivna av icke mindre än 139 av riksdagens ledamöter.

I två motioner, nr 5 i första kammaren av herr Ingeström m. fl. och nr 53 i andra kammaren av herr Nilsson i Landeryd m. fl., yrkades, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta närmare utreda i motionerna berörda spörsmål och snarast möjligt förelägga riksdagen förslag till sådan lagstiftning och andra åtgärder i syfte att lämna jordbruket berättigat skydd mot den fara, som genom arbetsnedläggelser m. m. hotade detsamma.

I två andra motioner, nr 73 i första kammaren av herr Kvarnzelius m. fl. och nr 121 i andra kammaren av herr Edén m. fl., hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning angående möjligheten att genom utbyggande av nuvarande lagstiftning och genom nya lagstiftningsåtgärder i anslutning till de synpunkter, som i motionerna blivit angivna, söka förebygga s. k. samhällsfarliga arbetsinställelser, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

I två motioner, nr 131 i första kammaren av herr Karl Johansson i Sölvedal m. fl. och nr 204 i andra kammaren av herr Westman i Brobygård m. fl., hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt till främjande av arbetsfreden inom jordbruket framlägga förslag till en på rättvisa och billighet byggd och efter jordbrukets behov avpassad lagstiftning, som reglerade arbetsavtalet och dess rättsverkningar och därvid innehölle bestämmelser om obligatorisk medling och om varseltid, som från båda sidor skulle iakttagas vid arbetstvister, samt om obligatorisk skiljedom vid vissa rättstvister och vid sådana arbetskonflikter, från vilken sida de än framkallades, vilka vore av samhällsfarlig natur.

I en motion, nr 132 i första kammaren av herr von Sydow, påyrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående användande av avtalsstridiga eller samhällsvådliga blockader i arbetstvister samt till riksdagen inkomma med de lagförslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Slutligen hemställdes i en motion, nr 206 i andra kammaren av herr

Björkman i Norrköping m. fl., att riksdagen måtte besluta att anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om möjligheten att förebygga s. k. allmänfarliga arbetsmedläggelser samt förelägga riksdagen de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 34, anförde andra lagutskottet följande.

»Lagstiftningsmakten i vårt land har hittills intagit den ståndpunkten att ej till arbetsfredens bevarande forcera fram en lagstiftning emot de närmast intresserade parternas önsknings. Även för framtiden är givetvis av vikt, att på arbetslagstiftningens område söka vinna parternas förtroende för de förslag, som framläggas.

Emellertid får ej förbises, att verkningarna av upprepade arbetsstrider sträcka sig vida utöver de där engagerade parterna, varför lagstiftningsmakten, som har att bevaka allas gemensamma intressen, ej kan ställa sig likgiltig inför pågående maktstrider. En uppfattning om en statsmaktens skyldighet att endast vid parternas gemensamma önskan ingripa genom medling eller avkunnande av skiljedom kan utskottet ej dela. En dylik passiv hållning kan tvärtom endast rättfärdigas genom övertygande bevis för att arbetsfreden på så sätt minst äventyras. Vad som ytterst varit en bidragande orsak till lagstiftningens hittillsvarande passivitet, har varit hänsynen till den inom stora befolkningsskikt rådande misstron till dess opartiskhet. En genomförd demokratiserings inverkan på lagstiftningsmaktens utövning bör emellertid vara ägnad att så småningom skingra denna misstro. Härigenom beredes vägen för genomförandet av en rättsordning även på detta viktiga område av samhällslivet.

I andra lagutskottets utlåtande över ovan omnämnda proposition nr 155 till 1920 års riksdag uttalade utskottet den förhoppningen, »att Kungl. Maj:t, så snart i framtiden en fastare rättsuppfattning på ifrågavarande område bildats, måtte vidtaga åtgärder för att sådan rättsuppfattning i största möjliga omfattning fastslås genom lag, på det att arbetsfreden därigenom må effektivt främjas». Huruvida förutsättningarna för lagstiftningsåtgärder till arbetsfredens bevarande sedan förra året ökats torde vara svårt att avgöra, men missförhållanden av den art, som påpekas i den av herr von Sydow väckta motionen, kunna ej undgå att ånyo draga uppmärksamheten till spörsmålet ifråga. Utskottet delar socialstyrelsens uppfattning, att i varje fall en undersökning av blockadsystemet och dess oarter för att erhålla material till ett opartiskt omdöme om dessa företeelser skulle vara gagnelig. Inom utskottet har gjorts gällande, att det erkända missbruket av blockadvapnet å arbetaresidan skulle på arbetsgivaresidan hava sin motsvarighet i ett på missbruk av fört arbetarregister och s. k. »svarta listor» tillämpat bojkottssystem mot vissa arbetare. Utskottet, som saknar material för bedömande av riktigheten av detta påstående, finner påtagligt, att en opartisk undersökning av illojala stridsmetoder bör omfatta sådana, utövade vare sig av arbetsgivarna eller av arbetarna. Svårigheterna att från en opartisk undersökning av rådande missförhållanden komma fram till gagnande lagstiftningsåtgärder emot desamma inser utskottet i likhet med socialstyrelsen till fullo. Inom utskottet har emellertid anförts, att dansk lagstiftning i förevarande avseende skulle kunna vara vägledande för motsvarande svensk lagstiftning. Då i socialstyrelsens utlåtande den danska lagstiftningen ej omnämnes i den i utlåtandet lämnade redogörelsen för utländsk rätt, vill utskottet erinra om Danmarks »Lov om den faste Voldgiftsret» av den 4 oktober 1919. Enligt denna lag

finnes inrättad en ständig skiljedomstol, som har att handlägga frågor om överträdelse av den mellan de centrala danska arbetare- och arbetsgivareorganisationerna träffade överenskommelsen av den 5 september 1899 ävensom talan om behörigheten av utbruten lockout, strejk eller blockad. Skiljedomstolen avgör huruvida den handling, som legat till grund för käromålet, är stridande mot träffat avtal eller huruvida det beslut, varom saken rör sig, såsom avtalsstridigt är ogiltigt.

Utan att vilja uttala något förhandsomdöme, anser utskottet den givna anvisningen vara förtjänt av att bliva närmare prövad.

De svårigheter, som möta vid genomförandet av en lagstiftning till arbetsfredens bevarande på hela det industriella området och som fullt genomförd i enlighet med socialstyrelsens uppfattning torde verka en fullständig förenings- och avtalslagstiftning, bör enligt utskottets förmenande ej hindra att till ingående prövning upptages frågan om åtgärder på vissa speciella arbetsområden, där förhållandena gestalta sig avsevärt olika mot dem, som äro förhärskande inom industrien i allmänhet. Sådana områden äro särskilt de av motionärerna berörda statliga och kommunala företagen, såsom transportväsendet, samhällenas förseende med vatten, gas och elektrisk kraft, brandväsendet m. m. ävensom jordbruket. Utskottet finner önskvärt, att försök till lagstiftning på dessa områden göres, varigenom även — om försöken utfalla tillfredsställande — en grund vinnes för rättsordningens vidare utbyggande.

Vad beträffar de kommunala företagen, från vilka motionärerna hämtat flertalet av exempel för ådagaläggandet av faran av samhällsskadliga arbetsinställelser, lämna utlandet exempel på lagstiftning eller försök till lagstiftning, som böra uppmärksammas. Då på dessa områden driftens oavbrutna fortgång måste upprätthållas, fordras det för att full effektivitet skall ernås, en lagstiftning, som tryggar arbetsfreden jämväl *utöver* avtalstiden. Detta förutsätter lönevillkorens fastställande genom obligatorisk skiljedom. I händelse man ej kan komma så långt, återstår förhandlingsordning, varseltid och obligatorisk medling. Frågan, huruvida en lagstiftning till förhindrande eller försvärande av samhällsfarliga arbetsinställelser kan låta sig göra på för det allmänna särskilt viktiga arbetsområden utöver de i egentlig mening samhällseliga företagen, bör även uppmärksammas.

Vad åter arbetsinställelser vid jordbruket beträffar anser utskottet, att uppmärksamheten härvidlag bör inriktas på förhindrandet av driftsavbrott under kontraktstiden. I motsats till vad fallet är inom industrien hava jordbrukets arbetsgivare intet intresse av att under avtalstiden kunna etablera lockout. Under senare tider ingångna avtal vid jordbruket förutsätta även, att intet slag av arbetsinställelse får förekomma under avtalstiden. För lagstiftningen återstår att i någon form sanktionera och garantera dessa parternas frivilliga överenskommelser. För avtalslagstiftning på industriens område hava de svåraste stötestenarna varit att åstadkomma enighet rörande omfattningen av arbetsfreden under avtalstiden samt formen och omfattningen av parternas skadeståndsskyldighet vid avtalsbrott. Den förra av dessa frågor synes utskottet ej behöva innebära några svårigheter för jordbrukets del, då principiell enighet mellan parterna synes föreligga därom, att fullständig arbetsfred under avtalstiden bör råda. Skadestandsfrågan innebär däremot givetvis vanskligheter. För undvikande av varje missförstånd vill utskottet understryka, att kriminellt ansvar för brytande av de civilrättsliga arbetsavtalen givetvis måste vara uteslutet. Att kriminella handlingar i samband med arbetsinställelser däremot straffas enligt allmän lag är en sak för sig. Sålunda har straff för djurplågeri ådömts deltagare i mjölkningsstrejk.

Frågan om arbetsfreden på jordbrukets område bör beaktas i samband med behandlingen av riksdagens på utskottets hemställda gjorda begäran om modern avtalslagstiftning till ersättande av den föräldrade tjänstehjonsstadgan. Utskottet vill erinra, hurusom i motiveringen till denna riksdagsskrivelse framhållits, att en avtalslagstiftning på jordbrukets område bör kunna åstadkommas utan sammankoppling med den ännu mera svårlösta frågan om avtalslagstiftning inom industrien.»

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen i anledning av motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, med beaktande av vad ovan anförts, måtte till prövning upp- taga, huruvida åtgärder till arbetsfredens bevarande, utöver vad redan vidtagits, ytterligare kunna företagas samt för riksdagen framlägga de förslag, som härav må föranledas.

Mot utskottets förenämnda utlåtande anfördes reservation av herrar C. E. Svensson, Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Johanson i Stockholm och Holmström i Stockholm, vilka därvid anförde följande:

»Som ett allmänt omdöme om de föreliggande motionerna torde kunna sägas, att de grunda sig på en oriktig föreställning om förhållandena på den svenska arbetsmarknaden och en benägenhet att generalisera vissa enstaka, av det abnorma tillståndet under krisåren föranledda händelser. Motionärerna synas vilja göra gällande, att vårt land befunnit eller befinner sig i ett särskilt svårt nödläge sett ur arbetsrättslig synpunkt och att exceptionella åtgärder äro av behovet påkallade för att förebygga och förhindra avtalsstridiga, samhällsvådliga och allmänfarliga arbetskonflikter. En var, som vill bedöma denna sak objektivt, torde emellertid nödgas erkänna, att vårt land i stort sett varit förskonat från konflikter av detta slag, och att det, tack vare ett på sunda rättsgrundsatser fotat organisationsväsende och ett till detta smidigt anpassat förliknings- och skiljenämndsinstitut, icke hotas av en ur samhällets synpunkt ogynnsam utveckling på detta område. De avtalsstridiga arbetskonflikterna ha utgjort rena undantag, ofta direkt föranledda av det av krisen skapade nödläget, och ifråga om de samhällsvådliga eller allmänfarliga arbetskonflikterna måste man, för att citera en av motionerna, konstatera, att de »atminstone intill sista tiden varit relativt taget sällan förekommande».

Någon bärande saklig grund finns alltså icke för den opinionsyttring, som kommit till uttryck i de av motionärerna framställda yrkandena på lagstiftningsåtgärder. Redan av den anledningen ha vi funnit, att motionerna icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Härtill kommer, att i motionerna överhuvudtaget icke givits några vägledande riktlinjer för en eventuell lagstiftning på detta område, vilket omöjliggör ett bedömande av konsekvenserna av ett bifall till de i motionerna framställda yrkandena. Detta gäller särskilt herr von Sydows motion, där icke ens en antydning gjorts i detta hänseende. I t. ex. de av herrar Kvarnzelius m. fl. och Edén m. fl. väckta motionerna har man visserligen hänvisat till vissa i utlandet vidtagna eller ifrågasatta åtgärder, men vid en närmare granskning av dessa anvisningar kan man icke undgå att konstatera, att ifrågavarande åtgärder så gott som undantagslöst visat sig resultatlösa eller rent av skadliga med hänsyn till arbetsrättens sunda utveckling och de intressen, som man avsett att skydda. Det torde härvidlag vara tillräckligt att erinra om de erfarenheter, som gjorts i Australien och Norge.

Socialstyrelsen har också i sitt yttrande över motionerna nödgats giva uttryck åt en synnerligen pessimistisk uppfattning angående möjligheterna att på lagstiftningens väg förhindra konflikter av det slag, varom motionärerna orda. Den framhåller sålunda med tanke på herr von Sydows motion, att utsikter ej synas förefinnas för genomförande på lagstiftningens väg av några allmänt verkande åtgärder emot användandet av avtalsstridiga eller samhällsvådliga blockader i arbetstvister. Med hänsyn till de i utlandet gjorda erfarenheterna understryker socialstyrelsen, att en lagstiftning angående organisationers och avtals rättsliga ställning måste utgöra grundvalen för lagstiftningsåtgärder av den art, som nu ifrågasättes, men den ställer sig å andra sidan tveksam, huruvida det kan anses påkallat eller lämpligt att nu ånyo upptaga berörda spörsmål i hela dess vidd till omprövning. Förutsättningarna för ett dylikt omfattande lagstiftningsförsök anser styrelsen icke föreligga och erinrar om behandlingen av detta ärende vid 1910 och 1911 års riksdagar samt det förslag angående lag om arbetsfred, som styrelsen utarbetade år 1916.

Svårigheterna ifråga om lagstiftningen rörande arbetsförhållandena vid så kallade allmänviktiga företag och vid jordbruket har styrelsen fäst uppmärksamheten vid med sitt uttalande, att »i varje fall lärer det varken för de allmänviktiga enskilda företagens del eller för jordbruket bliva i längden gagneligt att under särskilt bindande former reglera anställningens art utan att på samma gång sörja för möjlighet till ett rättvist avvägande av löne- och arbetsvillkoren».

Med detta uttalande har socialstyrelsen pekat på de ofrånkomliga konsekvenserna av en lagstiftning av det slag, som flertalet av motionärerna synes ha tänkt sig. Men man måste fråga sig: finnas de nödiga förutsättningarna för en sådan ekonomisk tvångslagstiftning, vars verkningar svårigen kunna på förhand överskådas? Kan det vara möjligt att genomföra en sådan lagstiftning, som säkerligen ingen av de direkt intresserade parterna är benägen att lämna sin medverkan till? Kan det vara klokt att på detta sätt ingripa på ett område, där förhållandena hittills utan större olägenheter för samhällsintresset reglerats genom fria förhandlingar och fria överenskommelser?

Genom att successivt utbygga det frivilliga förliknings- och skiljenämnds-institutet ha statsmakterna på ett verksamt sätt främjat arbetsrättens utveckling i vårt land. Samhällsintresset gagnas utan tvivel bäst, om utvecklingen utan onödiga tvångsåtgärder får fortskrida på den vägen. Ett stöd för denna uppfattning lämna icke minst de erfarenheter, som gjorts i Australien, där man, efter att under årtionden ha fåfängt experimenterat med tvångslagar på detta område, funnit klokheten och samhällsintresset bjuda en övergång till ett friare förhållande på kollektivavtalets grund».

I anslutning till vad reservanterna sålunda anfört hemställdes, att de ifrågavarande motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan blev emellertid av riksdagen godkänd, i första kammaren med 47 röster mot 33 och i andra kammaren med 98 röster mot 59. Skrivelse av ovan angivet innehåll blev härefter expedierad till Kungl. Maj:t.

Sakkunnig för
utredning av
frågan om
vidtagande av

På grund av 1921 års ovannämnda riksdagsskrivelse tillkallade chefen för socialdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juli 1921 en sakkunnig person att inom departementet biträda med utredning angående

frågan om vidtagande av åtgärder, utöver vad som redan skett, till arbetsfredens bevarande ävensom — med föranledande av en riksdagsskrivelse den 12 juni 1920 — beträffande frågan om upphävande av legostadgan och dess ersättande med en efter nutida förhållanden avpassad lagstiftning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1922 är emellertid berörda utredningsarbete vilande alltsedan den 1 januari 1923; och skall detsamma därefter icke utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande upptagas.

Sedan riksdagen år 1921 avlät sin förenämnda skrivelse, hava sådana förhållanden icke inträtt å arbetsmarknaden, som motivera ett frångående av riksdagens då uttalade uppfattning rörande behovet av ytterligare åtgärder till förhindrande av avtalsstridiga, samhällsvådliga och allmänfarliga arbetsinställelser. Tvärtom torde de senare årens erfarenhet å ifrågasatt område visa, att lagstiftningsbehovet kvarstår med oförminskad styrka. Då härtill kommer, att de ringa kostnader, som slutförandet av ifrågasatt område utredning kan åsamka statsverket, mer än väl motiveras av vikten av sagda arbete, tvekar utskottet icke att tillstyrka det i herr Dahls motion framförda kravet på utredningens snara återupptagande.

Vad angår motionerna I: 104 och II: 284 anser utskottet icke tillrädligt att utan vidare utredning och omprövning genomföra de av motionärerna föreslagna lagstiftningsåtgärderna. Med allt erkännande av det behjärtansvärda i motionernas syfte ställer sig dock utskottet tveksamt inför frågan, huruvida motionärernas förslag i alla avseenden innefatta det lämpligaste sättet att nå detta syfte. Det förefaller utskottet som om de erinringar, vilka socialstyrelsen framställt mot motionerna, i vissa avseende äro väl värda beaktande. Att på detta lagstiftningsområde införa nya lagbud utan att stadga någon påföljd för överträdelse av desamma synes utskottet icke ändamålsenligt. Att enbart lita till parternas goda vilja i detta avseende torde vara alltför optimistiskt. Utskottet vill ingalunda förneka, att det är svårt att utfinna praktiska och effektiva lagbestämmelser rörande påföljd för dylika lagöverträdelser, men anser en lösning av denna fråga vara oeftergivlig, om icke hela den ifrågasatta lagstiftningen skall bliva gagnlös. Vad angår den av motionärerna föreslagna s. k. opinionsnämnden, instämmer utskottet i socialstyrelsens yttrande, att en dylik permanent nämnd med all sannolikhet skulle verka ofördelaktigt i avseende å förlikningsmannainstitutionen.

Skulle den utredning komma till stånd, vars återupptagande utskottet här ovan förordat, bör givetvis därvid även de uti ifrågasatt motioner I: 104 och II: 284 framförda förslagen bliva ingående prövade och vinna tillbörligt beaktande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med föranledande av motionen I: 119, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den på-

åtgärder till
av arbetsfredens
bevarande
m. m.

Utskottets
yttrande.

började men avbrutna utredningen angående ytterligare åtgärder till arbetsfredens bevarande snarast måtte återupptagas samt att för riksdagen bleve framlagda de förslag, som av utredningen föranledas;

B) att motionerna I: 104 och II: 284, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

HJALMAR VON SYDOW.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *von Sydow, Linder, greve Spens, von Koch, Tjällgren, Sigfrid Hansson* och *Thorberg** samt fröken *Hesselgren*;

från andra kammaren: herrar *Öberg,* Hagman,* Karlsson* i Gasabäck, *Johanson* i Stockholm, *Nilsson* i Vibberbo, *Holmström* i Stockholm, *Carlsson* i Solberga* och *Svensson* i Skönsberg.

^{*)} Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1:o) av herrar *Linder, Sigfrid Hansson* och *Thorberg*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Hagman, Johanson* i Stockholm, *Holmström* i Stockholm och *Svensson* i Skönsberg, vilka ansett, att utskottets utlåtande från och med stycket å sid. 13 med kantrubrik »Utskottets yttrande» bort hava följande lydelse:

»De föreliggande motionernas syfte — i den mån detta avser främjandet av strävandena att *förebygga* arbetsinställelser — har hittills ingalunda lämnats obeaktat av regering och riksdag. Betydelsefulla lagstiftningsåtgärder ha härvidlag redan vidtagits. Lagen om medling i arbetstvister torde sålunda få anses utgöra en utomordentligt värdefull insats för arbetsfreden, vilken ytterligare främjats av lagen om central skiljenämnd och lagen om särskilda arbetsdomare.

Hittills gjorda erfarenheter ha givit vid handen, att dessa åtgärder skattas högt av såväl arbetsgivarna som arbetarna, vilka funnit att staten

till deras förfogande ställt instrument, varmed deras bemödanden att göra upp sina mellanhavanden avsevärt underlättats. Det torde ej heller kunna förnekas, att det allmännas intressen främjats av ifrågavarande lagstiftning på så sätt, att arbetsinställelser i stor omfattning kunnat förebyggas eller begränsas.

Emellertid kan ju icke förnekas, att arbetsfreden icke kunnat till fullo tryggas medelst nu åberopade lagstiftningsåtgärder, något som dock ingalunda är beroende på lagstiftningens beskaffenhet utan fastmera grundar sig på faktiskt befintliga ekonomiska intresse motsatser. Omfattande och till sina verkningar ödesdigra arbetsinställelser ha icke helt kunnat förebyggas, och det är icke uteslutet, att sådana även framdeles kunna inträffa. I detta avseende torde likväl vårt land icke befinna sig i en brydsammare situation än andra länder. De sociala och ekonomiska förhållandena överallt i världen äro sådana, att konflikter mellan arbetsgivare och arbetare icke kunna undvikas. En jämförelse mellan förhållandena i vårt land och i utlandet lär emellertid knappast giva anledning till misströstan.

Att vi även i vårt land icke desto mindre ägna all möjlig omtanke om strävandena att förebygga arbetsinställelser finner utskottet välbetänkt. Utskottet anser sig emellertid, i likhet med motionären herr Hellberg m. fl., böra erinra därom, att lagstiftaren här rör sig på ett synnerligen ömtåligt område och att insikten härom manar att gå fram med stor varsamhet. Det gäller framför allt att se till, att eventuella nya lagstiftningsåtgärder icke äventyra det, som med möda redan åstadkommits till arbetsfredens fromma och till gagn för såväl samhället som de av åtgärderna direkt berörda parterna. Enligt utskottets mening finnes anledning befara, att en sund och naturlig utveckling av det på parternas frivilliga medverkan grundade och stort sett framgångsrika förliknings- och skiljedomsförfarandet kan komma att hämmas och snedvridas, därest åtgärder av det slag, som motionärerna åsyfta, vidtagas.

Den av herr Dahl väckta motionen (I: 119) innebär visserligen endast, att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla, att den av riksdagen år 1921 begärda, men av Kungl. Maj:t i slutet av år 1922 avbrutna utredningen skall återupptagas. Riksdagsskrivelsen av år 1921 hade emellertid föranletts av några motioner, vari påyrkats lagstiftningsåtgärder, av vilka en del voro av det slag, att de enligt utskottets mening icke kunna främja den utveckling, varom ovan talats, men väl medföra ur arbetsrättslig synpunkt betänkliga konsekvenser. Riksdagsbeslutet innebar ett i varje fall indirekt förordande av dessa åtgärder, och ett bifall till den av herr Dahl väckta motionen skulle följaktligen kunna tolkas som ett ytterligare understrykande av de år 1921 framförda kraven, om vilka meningarna voro skarpt delade i riksdagen och mot vilka socialstyrelsen gjort allvarliga erinringar.

Utskottet finner med hänsyn därtill icke anledning att tillstyrka bifall till herr Dahls motion.

Ett bifall till densamma är enligt utskottets mening opåkallat även med

hänsyn därtill, att det givetvis står Kungl. Maj:t fritt att, oberoende av initiativ från riksdagens sida, låta återupptaga utredningsarbetet, därest Kungl. Maj:t skulle finna anledning därtill. Utredningsarbetet har nämligen endast förklarats vilande tills vidare. Dock synes det utskottet som någon sådan anledning för närvarande icke skulle förefinnas.

Utskottet anser sig även böra avstyrka bifall till motionerna I: 104 och II: 284.

Härvidlag tillåter sig utskottet huvudsakligen åberopa de skäl, som anförts i socialstyrelsens yttrande över desamma. Beträffande den första av motionärerna påkallade lagstiftningsåtgärden, vilken skulle medföra *skyldighet för parterna att inför förlikningsmannen träda i förhandling med varandra*, delar sålunda utskottet den av socialstyrelsen uttalade uppfattningen, att en sådan komplettering av stadgandena i lagen om medling i arbetstvister dels icke skulle förändra lagens nuvarande innehåll och dels näppeligen få någon praktisk betydelse, eftersom resultatet av ett formellt uppfyllande av lagens bud om sådan förhandlingsskyldighet måste bliva negativt i de fall, där viljan till saklig förhandling saknas.

Likaledes anser utskottet, att motionärernas yrkande på *förtydligande av ifrågavarande lag med hänsyn till dess giltighet även på arbetsområden, där kollektivavtal icke äro upprättade*, icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Det förhåller sig nämligen obestriddligen så, som socialstyrelsen påpekat, att nu gällande lagtext icke innehåller någon bestämmelse, som kan anses tyda på, att lagens tillämplighet skulle vara begränsad till sådana fall, där arbetsförhållandet är reglerat genom kollektivavtal.

Motionärernas yrkande på lagbestämmelser angående viss *s. k. varseltid* giver utskottet anledning att framhålla, att dylika bestämmelser skulle, trots parternas formella likställighet, otvivelaktigt i praktiken komma att verka ofördelaktigt i synnerhet för arbetareparten. Enligt motionärernas förslag skulle varseltiden kunna utsträckas till en månad och däröver. Som allmän regel skulle gälla, att den part, som ämnade vidtaga arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd, skulle tillkännagiva detta för motparten minst 10 dagar före den dag, då den ämnade vidtaga åtgärden i fråga. Därjämte skulle i vissa fall, t. ex. om arbetsinställelsen komme att gälla *s. k. allmännyttiga företag*, eller då tvisten vore av sådan omfattning, att den hotade »en hel näringsgren eller betydande samhällsintressen», varseltiden kunna utsträckas till icke mindre än 30 dagar. Vidare skulle, för den händelse socialstyrelsen förordnade, att tvisten skulle föreläggas en särskild nämnd, *s. k. opinionsnämnd*, tiden utsträckas med ytterligare 14 dagar. I sistnämnda fall skulle alltså vederbörande part kunna bliva nödsakad att uppskjuta en åtgärd av ifrågavarande slag för en tid, som kan överstiga sex veckor.

Det ligger i öppen dag, att tvångsbestämmelser, som så kraftigt skulle komma att beskära parternas fri- och rättigheter, icke gärna kunna vinna parternas gillande. Fall skulle otvivelaktigt kunna inträffa, då en av

parterna försattes i ett sådant tvångsläge, att den bleve nödsakad att auringen offra i och för sig fullt berättigade krav eller göra sig skyldig till lagöverträdelse. Motparten skulle, synes det utskottet, kunna utnyttja den långa varsel tiden till att stärka sin ställning till förfång för den andra partens intressen. Det skulle även kunna inträffa, att syftet med lagstiftningen — förebyggandet av en ur samhällets synpunkt icke önskvärd arbetsinställelse — det oaktat icke kunde ernås. Ifrågavarande motioner avse nämligen icke åtgärder, vilka till varje pris skulle förhindra arbetsinställelse. Motionärerna äro medvetna om, att effektiva åtgärder av detta slag svårligen kunna vidtagas. De ha sålunda uttalat, att långt gående ändringar i gällande lagstiftning, exempelvis införande av obligatoriskt skiljedomsförfarande i intressetvister med förbud mot arbetsinställelser »icke nu böra ifrågakomma». De ha icke ens ansett det vara tillrädligt att stadga påföljd för uraktlåtenhet att iakttaga varselskyldigheten. De bygga uteslutande på den förhoppningen, att parterna lugnt skola foga sig i sitt öde, och att den part, som befinnes hava rätten på sin sida, skall förlita sig på det moraliska stöd, som den till äventyrs intresserade allmänna opinionen är villig att lämna. Utskottet vill icke underskatta värdet av ett sådant stöd, men vågar betvivla att en part, som ser sina materiella intressen hotade och äger materiella maktmedel till sitt förfogande, skall tillmäta detsamma så stor betydelse, att den avstår från att använda sina maktmedel.

Vad socialstyrelsen i sitt yttrande uttalat rörande motionärernas förslag på denna punkt, anser sig utskottet böra särskilt understryka. I likhet med socialstyrelsen befarar sålunda utskottet, att ett lagstadgande om varselskyldighet skulle kunna bliva till förfång för den lojale, men till förmån för den mindre nogräknande parten.

I fråga om yrkandena på bestämmelser angående *s. k. opinionsnämnd* ansluter sig utskottet helt till den av socialstyrelsen uttalade uppfattningen, att en dylik nämnd sannolikt skulle komma att verka ofördelaktigt i avseende på förlikningsmannainstitutionen. Under förväntan på ett eventuellt ingripande av nämnden skulle nämligen, framhåller socialstyrelsen, parterna i åtskilliga fall antagligen underlåta att ingå på allvarliga förhandlingar inför förlikningsmannen. Ett av nämnden avgivet utlåtande, som icke godtoges av båda parterna, skulle väl även medföra ett ganska besvärligt utgångsläge för fortsatta förlikningsförsök.

Vårt förlikningsmannainstitut skulle, med andra ord, påtagligen komma att utsättas för allvarliga risker, vilka måhända kunde äventyra syftet med den nu gällande, av alla högt uppskattade lagstiftningen. Härvidlag torde det alltså vara välbetänkt att iakttaga den allra största varsamhet.

Beträffande slutligen motionärernas förslag om införande av *obligatoriskt skiljedomsförfarande i tvister rörande kollektivavtals rätta innebörd eller tillämpning* (s. k. rättstvister) vågar utskottet, under hänvisning till att *Bihang till riksdagens protokoll 1924. 9 saml. 2 avd. 18 häft. (Nr 22.)* 2

praxis redan åstadkommit ett tillfredsställande, på frivillighet grundat och i stor omfattning i kollektivavtalen garanterat rättsförfarande, göra gällande, att lagstiftningsåtgärder ej heller härvidlag äro av behovet påkallade.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att motionen nr I: 119 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, samt

B) att motionerna I: 104 och II: 284 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

2:o) av herrarna *von Koch* och *Karlsson* i Gasabäck, vilka ansett, att utskottets utlåtande från och med stycket å sid. 13 med kantrubrik »Utskottets yttrande» bort hava följande lydelse:

»Trots alla de åtgärder, som under senare tid vidtagits för att trygga arbetsfreden, förekomma alltjämt långvariga och uppslitande arbetskonflikter, vilka både ur nationalekonomisk och social synpunkt måste anses förkastliga. Dessa oupphörliga avbrott i samhällets lugna ekonomiska utveckling äro till skada icke allenast för de närmast berörda, arbetsgivarna och arbetarna, utan därjämte för samhället i sin helhet. Att ytterligare åtgärder böra vidtagas för att, i den mån möjligt är, öka utsikterna till fred på arbetsmarknaden synes utskottet därför uppenbart.

En lämplig utgångspunkt synes utskottet då vara, att den utredning i nämnda syfte, som på grund av 1921 års riksdags skrivelse blev igångsatt, men vilken sedan någon tid är vilande, nu åter upptages. Utskottet har icke anledning att frångå den uppfattning i denna sak, som uttalades av utskottet vid 1921 års riksdag. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka det i herr Dahls motion framkomna kravet på nämnda utrednings snara återupptagande.

Emellertid anser utskottet det böra utsägas, att de uppslag, som framkommit i motionerna I: 104 och II: 284, böra under sagda utredning bliva föremål för särskilt beaktande. Visserligen delar utskottet socialstyrelsens uppfattning, att några av i motionerna förordade åtgärder kunna synas obehövlige. Så synes vara fallet med förslaget om bestämmelser, att vederbörande parter skulle vara skyldiga att inför förlikningsmannen träda i förhandling med varandra, samt det föreslagna förtydligandet i medlingslagen att lagen, gäller även arbetsområden, beträffande vilka kollektiva avtal ej äro upprättade. Men, då det i praxis förekommit, att part sökt undandraga sig förlikningsförfarande med hänvisning till lagens innehåll i berörda avseenden, torde det icke vara ur vägen att här förtydliga lagstiftningen. Särskilt förefalla emellertid såväl »varsel»-institutet som den s. k. opinionsnämnden och den obligatoriska skiljedomen i rättstvister ut-

göra uppslag, som böra upptagas till allvarligt övervägande. Vad först angår »varsel»-institutet, bör erinras, att socialstyrelsen tidigare framlagt förslag om att arbetsinställelse ej finge vidtagas utan att underrättelse därom viss tid förut meddelats motparten jämte socialstyrelsen och förlikningsmannen. Vidare bör erinras att, såsom framgår av socialstyrelsens utlåtande, i våra närmaste grannländer tillämpas bestämmelser, som visserligen skilja sig från varandra, men alla dock syfta till att arbetsinställelse ej får tillgripas, innan motparten och vederbörande myndigheter blivit varskodda. Det förefaller vara en rimlig fordran, att ett sådant »varsel»-institut införes i vårt land, då detsamma uppenbart i utlandet varit till nytta. Utskottet vill icke närmare ingå på bestämmelserna, blott antyda, att den föreslagna varseltiden enligt motionärernas förslag under vissa omständigheter synes alltför lång. Men gent emot den från visst håll yppade farhågan, att ett lagstadgande om varselskyldighet utan påföljder skulle innebära betänkligheter, vill utskottet, i likhet med motionärerna, erinra därom, att motsvarande anordningar inom den svenska lagstiftningen ingalunda blivit verkningslösa, därför att stadgad påföljd av överträdelse saknats. Med hänsyn till den uppmärksamhet, som numera ägnas arbetsstriderna från allmänhetens sida, torde den part, som underlåter att iakttaga de stadgade bestämmelserna, så försvaga sin ställning, att endast i undantagsfall överträdelser torde komma att inträffa.

Jämväl motionärernas förslag om att en opartisk institution under vissa förhållanden skulle framlägga sitt utlåtande i en stridsfråga till allmänhetens bedömande anser utskottet värt allt beaktande. Visserligen kan ifrågasättas, om den i motionerna angivna benämningen »opinionsnämnd» ger ett riktigt uttryck för vad närmast avses; och även synes socialstyrelsen hava rätt i sin förmodan, att en för visst tillfälle utsedd nämnd — vid vars utseende hänsyn tagits till den föreliggande tvisten — är att föredraga framför en permanent nämnd. Men i allt fall torde en saklig och opartisk undersökning kunna utöva en fördelaktig inverkan i fråga om sådana konflikter, som äro synnerligen invecklade och där allmänheten står tvekande. Givetvis måste noga övervägas, under vilka förhållanden det föreslagna organet bör ingripa. Om saken ordnas på ett rationellt sätt, behöver ingen fara uppstå för att förlikningsmannainstitutionen härav skulle skadas.

Beträffande slutligen kravet på införande av obligatoriskt skiljedomsförfarande i tvister rörande kollektivavtals rätta innebörd eller tillämpning, synes utskottet tiden vara inne att genomföra detsamma. Det torde så mycket lättare kunna ske som på en hel del verksamhetsområden i kollektivavtalen införts bestämmelser om rättstvisters slitande genom skiljenämnds förfarande. Tvister av denna art borde sålunda för framtiden icke få föranleda strid på arbetsmarknaden.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet anhålla,

A) att riksdagen, med föranledande av motionen I:119, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den påbörjade men avbrutna utredningen angående ytterligare åtgärder till arbetsfredens bevarande snarast måtte återupptagas samt att för riksdagen bleve framlagda de förslag, som av utredningen föranledas;

B) att i den under A) begärda skrivelsen jämväl måtte hemställas, att vid den med skrivelsen avsedda utredningen de i motionerna I:104 och II:284 framställda synpunkter och förslag måtte bliva föremål för en ingående prövning.»

Bilaga.

Stockholm den 10 mars 1924.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 7 februari 1924 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att till Eder avgiva yttrande över tvenne motioner, nr 104 inom första och nr 284 inom andra kammaren, angående vissa ändringar i och tillägg till lagen om medling i arbetstvister. Med anledning härav får socialstyrelsen anföra följande.

Föreliggande motioners syfte — att på ett mera effektivt sätt än hittills söka förekomma öppna konflikter mellan arbetsgivare och arbetare samt att bereda utvägar för tvisters biläggande — finner styrelsen vara värt allt beaktande. Styrelsen har även tidigare haft anledning framhålla angelägenheten av åtgärder för tillgodoseende av nu berörda syfte. I ett den 13 juli 1916 avgivet underdånigt utlåtande framlade styrelsen sålunda förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred. Nu berörda lagförslag ledde emellertid icke till resultat i vidare mån, än att vissa delar därav lades till grund för de den 28 maj 1920 utfärdade lagarna om medling i arbetstvister — vilken lag avlöste en författning med samma beteckning av den 31 december 1906 — om central skiljenämnd för vissa arbetstvister och om särskilda skiljedomare i arbetstvister. De genom omförmälda lagstiftning tillkomna medlings- och skiljenämndsorganen ha otvivelaktigt verkat i åsyftad riktning och varit till avsevärt gagn för arbetsfreden, men förnekas kan ej, att motionärerna ha fog för sin mening, att de uppnådda resultaten lämna åtskilligt att önska.

Ehuru styrelsen sålunda delar motionärernas uppfattning rörande önskvärdheten av ytterligare åtgärder för tryggande av arbetsfreden, finner den sig icke kunna underlåta att framställa en del erinringar mot de i motionerna framlagda särskilda förslagen. Styrelsen vill dessutom redan här påpeka, att vårt land saknar en grundläggande förenings- och avtalslagstiftning, utan vilken de nödiga förutsättningarna för en sådan utveckling, som motionärerna tänkt sig, icke torde föreligga.

Beträffande den första av motionärerna påkallade lagstiftningsåtgärden, vilken skulle medföra skyldighet för parterna att inför förlikningsmannen träda i förhandling med varandra, får styrelsen framhålla, att då det stadgas i 3 § av lagen om medling i arbetstvister, att förlikningsman skall kalla de tvistande att sammankomma till förhandling med varandra inför förlikningsmannen, och i 4 §, att det åligger de tvistande att efterkomma förlikningsmans kallelse, man måste anse det vara lagens mening, att part har skyldighet att träda i förhandling med motparten. Den föreslagna kompletteringen skulle sålunda ej förändra lagens innehåll. Något praktiskt värde skulle ett ytterligare understrykande av förpliktelsen att träda i förhandling ej heller gärna kunna få, då resultatet av ett formellt uppfyllande av lagens bud tydligtvis måste bli negativt i de fall, där viljan till saklig förhandling saknas.

I avseende å medlingslagens tillämplighet önska motionärerna, att det måtte förtydligas, att lagen äger giltighet även å arbetsområden, beträffande vilka kollektiva avtal icke äro upprättade. Gällande lagtext torde emellertid icke innehålla någon bestämmelse, som kan anses tyda på, att lagens tillämplighet skulle vara begränsad till sådana fall, där arbetsförhållandet är reglerat genom kollektivavtal. Ej heller lär förlikningsmännens praxis giva stöd för en uppfattning av nu berörda innebörd.

Tanken på »varsel»-institutets lagfästande i den svenska arbetsrätten är ej ny. Socialstyrelsens förut omnämnda förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred innehöll bestämmelser härom av innebörd, att arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd icke finge vidtagas, utan att underrättelse därom viss tid förut — minst sju dagar — lämnats motparten samt socialstyrelsen eller förlikningsmannen. Förslaget, som jämväl upptog förbud för den, som av förlikningsman kallats till medlingssammanträde, att förrän två dagar efter den i kallelsen utsatta dagen vidtaga stridsåtgärd, rönt bestämda gensagor från både arbetsgivar- och arbetarhall såsom alltför mycket inskränkande parternas rörelsefrihet. Det ledde ej heller till något resultat.

Från utlandet kunna anföras åtskilliga exempel på regler av ifrågasvarande art, av vilka här må erinras om de i våra grannländer förekommande. Den norska lagen om arbetstvister av den 6 augusti 1915 innehåller sålunda bland annat följande bestämmelser. När en uppsägning av arbetsanställning företages i anledning av tvist mellan en fackförening och en arbetsgivare eller en arbetsgivareförening om arbetsvillkor, som ej äro reglerade i kollektivavtal, eller om upprättandet av kollektivavtal, skall anmälan härom omedelbart göras till vederbörande förlikningsman. Arbetsinställelse får ej tillgripas, innan uppsägningstiden utgått och ej heller innan fyra dagar förflutit, efter det att anmälan inkommit till förlikningsmannen om att förhandlingar icke kommit till stånd eller att de blivit avbrutna. I allt väsentligt likartade bestämmelser inflöto i ett i Finland år 1920 framlagt regeringsförslag till lag om arbetstvister. I Danmark är varselinstitutet reglerat redan genom det s. k. Septemberforloiget av år 1899 mellan den danska arbetsgivareföreningen och arbetarnas landsorganisation (De samvirkende Fagforbund). Enligt överenskommelsen förbinda sig huvudorganisationerna att icke godkänna eller understödja strejk eller lockout, som tillkommit i strid mot vissa givna bestämmelser, vilka bland annat innehålla, att arbetsinställelse skall godkännas med minst $\frac{3}{4}$ majoritet av vederbörande representation inom organisationerna och vidare, att motparts huvudorganisation minst 14 dagar före tillämnad arbetsinställelse skall underrättas, att frågan härom förelägges sådan representation. Slutligen skall till motparten lämnas meddelande om representationens beslut minst sju dagar före tiden för arbetsinställeses igångsättande.

I den riksöverenskommelse, som träffades inom pappersmasseindustrien i vårt land efter förra årets långvariga arbetskonflikt, infördes följande punkt: »Parterna äro ense om att, därest någondera sidan beslutar arbetsinställelse (lockout, strejk eller dylikt), meddelande härom lämnas till motparten minst 24 timmar före ikraftträdande av sådant beslut.» Ett och annat kollektivavtal inom skilda näringsgrenar innehåller bestämmelse om att parterna skola, innan stridsåtgärder företagas, gemensamt göra hänvändelse till förlikningsman om medling. Med undantag för dessa fall, av vilka det förstnämnda endast synes avse att förebygga direkta skador å maskiner och materiel, saknas föreskrifter av hithörande slag i de svenska

kollektivavtalen. Väl torde det i viss utsträckning förekomma, att under rättelse om arbetsinställelse någon tid före dess igångsättande meddelas, men några enhetliga och allmänt erkända regler i förevarande avseende tillämpas icke. Lika ofta torde också, särskilt beträffande lokala konflikter, arbetet inställas utan varning eller efter mycket kort tidsfrist. Det synes emellertid vara en rimlig fordran från samhällets sida, att ett sådant tillvägagångssätt icke understödes av parternas organisationer, utan att tillräckligt rådrum lämnas vederbörande för ett noggrant övervägande av möjligheten att på fredlig väg lösa uppkomna tvister. Ätminstone torde krav på en kortare frist få anses berättigat, där så erfordras till förekommande av skador genom driftens avstannande.

Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida en lagbestämmelse av den art, som i motionen föreslås, skulle medföra åsyftad verkan. Motionärerna förklara uttryckligen, att de icke tänkt sig lagstadgad påföljd för underlåtenhet att ställa sig föreskriven varselskyldighet till efterrättelse. De hysa den uppfattningen, att lagstiftningen ändock icke skulle bli verkningslös. I arbetskonflikter stå emellertid i regel mycket starka intressen — ekonomiska eller andra — på spel. Under sådana förhållanden torde man icke kunna räkna med, att ett enbart moraliskt tvångsbud alltid skulle följas. Tvärtom ligger den farhågan nära till hands, att part ofta komme att åsidosätta lagens föreskrift, då en mer betydande fördel därigenom kunde vinnas. I våra grannländer, där ändock förevarande skyldighets iakttagande är straffgaranterat, har det visat sig, att överträdelser förekomma. Skulle sådana inträffa annat än rent undantagsvis, bleve respekten för lagens bud snart förslappad. Oavsett det principiellt betänkliga i dylika företeelser, skulle ett lagstadgande om varselskyldighet sålunda kunna bliva till förfång för den lojale, men till förmån för den mindre nogräknade parten. Möjligheten att utfå ersättning för skada, förorsakad genom underlåtenhet att iakttaga bestämmelse om varsel, torde också ställa sig olika, allt efter som skadeståndstalan riktas mot arbetsgivar- eller arbetarparten.

I motionen har vidare framställts förslag om utsträckt varseltid eller temporärt förbud mot arbetsinställelse vid s. k. allmänfarliga och därmed jämförliga konflikter. Styrelsen får i denna del hänvisa till det ovan anförda och i övrigt, beträffande spörsmålet om ett särställande i lagstiftningen av arbetskonflikter inom vissa arbetsområden, erinra om sitt utlåtande till andra lagutskottet av den 11 maj 1921 angående vissa vid nämnda års riksdag väckta motioner om lagstiftning rörande dylika arbetstvister.

I samband med nu berörda fråga om utsträckt varseltid i vissa fall framlägga motionärerna förslag till upprättande av en särskild institution — av motionärerna betecknad såsom ett slags opinionsnämnd — vars uppgift skulle vara att efter ingående undersökning av konfliktförhållandena till ledning för allmänhetens bedömande avgiva ett utlåtande i frågan.

Förnekas kan ej, att förslaget om upprättande av en dylik institution synes ha åtskilliga skäl för sig, men mot detsamma kunna även anföras vägende erinringar. Till grund för nämndens utlåtanden skulle ligga av parterna tillhandahållna uppgifter, räkenskaper m. m. och i övrigt muntligt lämnade upplysningar. I detta avseende torde emellertid vissa svårigheter kunna möta, då parterna säkerligen ej alltid skulle vara hågade att utlämna alla erforderliga handlingar eller meddela alla på tvisten inverkande omständigheter och då nämnden väl icke skulle tilldelas domstols befogenhet att höra vittnen på ed. Det officiella upplysningsmaterialet lär ej heller, förutom de betydelsefulla uppgifterna rörande lev-

nadskostnaderna, erbjuda den ledning, som skulle vara av behovet påkallad — en någorlunda omfattande samt snabbt bearbetad lönestatistik skulle tydligtvis vara av stort gagn för här ifrågavarande ändamål. Utan tillgång till ett fullt tillförlitligt och uttömmande material torde det dock bliva en vansklign uppgift för nämnden att framlägga ett betänkande, som skall innefatta icke allenast redogörelse för tvistens innebörd utan tillika nämndens egen mening om huru den bör lösas. Otvivelaktigt skulle det bliva förenat med svårigheter att finna personer, som ej blott äga den vidsträckta insikt och erfarenhet, som erfordras för bedömning av arbetstvister inom vitt skilda verksamhetsområden, utan även intaga en sådan ställning och ha ett sådant anseende, att deras uttalanden kunna förväntas vinna parternas och allmänhetens förtroende. I alla händelser synes en permanent institution äga mindre förutsättningar härför än en för det speciella fallet tillsatt nämnd. Oavsett det starkare intryck ett särskilt regeringsingripande i regel är ägnat att väcka, kan nämligen tydligtvis åt en tillfällig nämnd givas en med hänsyn till den föreliggande tvisten särskilt avpassad sammansättning. Befaras kan också, att en permanent nämnd, som givetvis ej skulle undgå klander ifrån dem, vilkas intressen nämndens utlåtanden ginge emot, snart nog skulle bliva så att säga förbrukad.

I avseende å förlikningsmannainstitutionen skulle en permanent nämnd av här äsyftad art med all sannolikhet verka ofördelaktigt. Under förväntan på eventuellt ingripande av nämnden skulle nämligen parterna i åtskilliga fall antagligen underlåta att ingå i allvarliga förhandlingar inför förlikningsmannen. Ett av nämnden avgivet utlåtande, som icke godtoges av båda parterna, skulle väl även medföra ett ganska besvärligt utgångsläge för fortsatta förlikningsförsök.

Enligt motionärernas uppfattning skulle den föreslagna nämnden kunna väntas utöva starkare tryck på parterna än en medlingsmyndighet genom att bringa sitt utlåtande inför offentligheten. I särskilda fall kan nog en vädjan till den allmänna opinionen icke sakna betydelse, och erinras må, att förlikningsmän och förlikningskommissioner vid några tillfällen, när de trott sig därmed kunna främja lösningen av en konflikt, låtit allmänheten genom pressen få del av medlingsförslag, parternas ståndpunkter o. s. v. I de flesta fall torde dock sekretessen vara att föredraga framför publiciteten, varigenom fortsatt medling vanligen blir försvårad eller omöjliggjord.

I viss mån annorlunda ställer sig emellertid saken, om det här ifrågavarande ingripandet begränsas till en saklig och opartisk undersökning av tvistefrågans innebörd och ett offentliggörande av de därvid inhämtade upplysningarna. Sådana undersökningar ha även vid några mera omfattande arbetstvister verkställts av socialstyrelsen. Givetvis kan också, om så i särskilda fall skulle befinnas önskvärt, det uppdragas åt en för ändamålet tillsatt nämnd att verkställa dylik undersökning.

Anmärkas kan för övrigt i detta sammanhang, att erfarenheten givit vid handen, att parterna i arbetstvister, i regel stödda av vardera sidans press, vanligen ej fästa alltför stort avseende vid de opartiska meningyttringar, som kunna komma till synes, eller vid allmänhetens omdöme — även om detta skulle vara ganska enhälligt. En annan iakttagelse, som måhända förtjänar att omnämnas här, är den, att vid de framgångsrika förlikningarna ej blott rättssynpunkten utan även åtskilliga andra synpunkter pläga komma i beaktande.

Beträffande slutligen motionärernas förslag om införande av obligatoriskt skiljedomsförfarande i tvister rörande kollektivavtals rätta innebörd eller tillämpning är styrelsen liksom i fråga om varselskyldigheten tveksam, huruvida detsamma skulle låta sig på tillfredsställande sätt genomföras utan straffgaranti. Det kan nämligen med skäl befaras att part, mot vars vilja en tvist blivit hänskjuten till skiljedom, trots det moraliska tvång, lagen pålägger honom, ej sällan skulle vägra att åtlyda domslutet. Olägenheten härav skulle vara stor och kunna befaras medföra ett minskat förtroende till det frivilliga skiljedomsförfarandet.

Beträffande flera viktiga verksamhetsområden, såsom den mekaniska verkstadsindustrien, byggnadsverksamheten, tryckerier, kommunala företag, elektriska installationsfacket, sjöfarten, enskilda järnvägarna, jordbruket m. fl., ha i kollektivavtalen införts bestämmelser om rättstvisters slitande genom skiljenämnds-förfarande. Även eljest synas parterna numera i större utsträckning än tidigare vara benägna att hänskjuta tvister om kollektivavtals tolkning och tillämpning till avgörande av de statliga skiljedomsorganen eller för särskilda fall anordnade skiljenämnder.

I likhet med vad styrelsen ovan framhållit beträffande varselskyldigheten, ehuru i detta fall med ännu större skäl, torde samhället på parternas organisationer kunna ställa det kravet, att de lämna sitt fulla erkännande åt principen om rättstvisters slitande genom skiljedom och utan anlitan- de av maktmedel. Särskilt vill det synas, som om man kunde vara berättigad förvänta, att arbetsgivar- och arbetarsidornas huvudor- ganisationer skulle, i vad på dem ankommer, söka att i kollektivavtalen få till stånd bestämmelser om tillämpning av nu angivna princip. Skulle berörda förväntan emellertid icke i skälig mån förverkligas, torde stats- makterna måhända böra tillgripa lagstiftningsåtgärder, varvid givetvis måste tillses, att garantier skapas för effektuerandet av givna föreskrif- ter, vilket åter förutsätter en fastare reglering av parternas rättsställning.

GUNNAR HUSS.

A. MOLIN.